Ministerie van Defensie

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie
Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie

MINDEF20260076086

Bij beantwoording, datum, onze referentie en onderwerp vermelden.

Datum	24 november 2026
Betreft	A/D-brief Nationale Saab GlobalEye en de Nederlandse bijdrage aan de vervanging van de NAVO E-3A AWACS-vliegtuigen

Geachte voorzitter,

Vanwege de veranderende internationale veiligheidssituatie moet Europa meer verantwoordelijkheid nemen voor haar eigen veiligheid. Daarom is het essentieel dat Defensie in staat is om haar taken volwaardig te kunnen uitvoeren, zowel binnen het NAVO-verdragsgebied als voor de beveiliging van het grondgebied van het Koninkrijk. Gelet op de toenemende spanningen op het Europese continent en in het Caribisch gebied, en het groeiende aantal hybride acties, is het cruciaal voor Defensie om te beschikken over surveillance capaciteit om veranderingen in de omgeving sneller en zelfstandig te kunnen identificeren.

Met deze A/D-brief informeer ik uw Kamer over het project 'Nationale Saab GlobalEye'. Met dit project verwerft Defensie eigen GlobalEye-capaciteit van de Zweedse leverancier Saab om te kunnen voorzien in *Airborne Early Warning & Command* (AEW&C) en *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance* (ISR). Defensie werkt hierin samen met NAVO-partner Zweden. Defensie kiest binnen de afspraken van het Defensie Materieelproces (DMP) voor een gecombineerde A/D-brief. Met deze versnelde procesgang kan, na parlementaire behandeling van deze Kamerbrief en de benodigde parlementaire behandeling op 15 december 2026 in Zweden, het contract met de leverancier zo snel mogelijk worden getekend.

Ook maak ik van deze gelegenheid gebruik om uw Kamer te informeren over een gerelateerd project betreffende de GlobalEye, namelijk de Nederlandse bijdrage aan de gezamenlijke investering van een aantal NAVO-bondgenoten in GlobalEye-vliegtuigen ter vervanging van de huidige *Airborne Warning and Control System* (AWACS)-toestellen van de NAVO, zoals aangekondigd tijdens de NAVO-Top van 7-8 juli 2026 in Ankara.

De gezamenlijke investering van bondgenoten in GlobalEye-vliegtuigen staat los van de hierboven genoemde verwerving van eigen GlobalEye-capaciteit door Defensie. De gezamenlijke investering van bondgenoten in GlobalEye-vliegtuigen vindt plaats via gemeenschappelijke financiering, en de vliegtuigen worden ingezet voor NAVO-doeleinden. Met de eigen, nationale GlobalEye-capaciteit beschikt Defensie over een zelfstandige AEW&C en ISR capaciteit die ook buiten het NAVO-verdragsgebied inzetbaar is voor nationale (Koninkrijks-)taken en oefeningen of inzet in multinationaal (niet-NAVO) verband. In deze brief wordt eerst ingegaan op de behoeftestellings- en verwervingsvoorbereidingsfase (A/D-fase) van het project 'Nationale Saab GlobalEye'. In het tweede deel van deze brief wordt uw Kamer nader geïnformeerd over de Nederlandse bijdrage aan de gezamenlijke investering van bondgenoten in GlobalEye-vliegtuigen ter vervanging van de huidige AWACS-toestellen.

Behoefte

Met de gezamenlijke investering van een aantal bondgenoten, waaronder Nederland, in GlobalEye-vliegtuigen ter vervanging van de AWACS-toestellen wordt de continuïteit van luchtruimdetectie en de vroegtijdige aansturing van militaire operaties binnen het bondgenootschappelijk verdragsgebied geborgd. Defensie onderkent daarnaast de behoefte om te kunnen beschikken over een zelfstandige AEW&C en ISR-

capaciteit, die zowel binnen als buiten het NAVO-verdragsgebied kan worden ingezet voor nationale (Koninkrijks-)taken, oefeningen en multinationale operaties in niet-NAVO verband. Met de verwerving van eigen AEW&C en ISR-capaciteit versterkt Defensie bovendien deze belangrijke capaciteit in NAVO-verband, ter aanvulling op de gezamenlijke investering van bondgenoten in GlobalEye-vliegtuigen, en draagt daarmee bij aan de afschrikking en verdediging van het Europese continent.

GlobalEye is een geavanceerd militair vliegtuig dat in staat is om op grote hoogte over lange afstanden in de gaten te houden wat er gebeurt in de lucht, op zee en op land. De GlobalEye is daartoe uitgerust met geavanceerde radarsystemen, sensoren en communicatieapparatuur. De verzamelde informatie wordt direct verwerkt en gedeeld met bijvoorbeeld vliegtuigen, schepen en eenheden op de grond. Die gebruiken de informatie voor analyses en het opbouwen van een actueel omgevingsbeeld. Het observeren van het luchtruim en het verzamelen van informatie helpt onze eenheden te land, ter zee en in de lucht om hun taken te kunnen uitvoeren.

Met een nationale AEW&C en ISR capaciteit heeft Defensie autonomie over de inzet van de informatieverzameling in het luchtruim. Nederland beschikt dan zelfstandig over alle ruwe data die wordt verzameld. Defensie is niet gebonden aan de Amerikaanse International Traffic in Arms Regulations (ITAR), de Amerikaanse exportregels voor militaire technologie en defensiegoederen. Voor radar, missiesystemen en eigen tactische datalinks zijn daarom geen exportvergunningen van de Amerikaanse overheid vereist.

Verwervingsvoorbereiding

Met dit project beoogt Defensie de verwerving van eigen GlobalEye-capaciteit en de daarmee samenhangende invulling van vastgoed, personeel, IT, onderhoud en exploitatie, waaronder software updates en Mid-Life Updates (MLU). Defensie heeft ervoor gekozen om het systeem Europees 'van de plank'[1] aan te schaffen en te kiezen voor bewezen technologie. Dit biedt voordelen op het gebied van levertijd, prijs, verkrijgbaarheid van de onderdelen, interoperabiliteit en instandhouding. Nederland gaat hiervoor een samenwerkingsverband met NAVO-partner Zweden aan. Zweden heeft de vorige generatie radarvliegtuigen van Saab reeds nationaal in gebruik en treedt op als *lead nation* bij de verwerving van de betreffende GlobalEye-capaciteit samen met Nederland.

De Nederlandse, eigen GlobalEye-capaciteit wordt toegevoegd aan een gezamenlijke pool met de Zweedse GlobalEye-vliegtuigen, waarmee Nederland en Zweden de samenwerking binnen Europa versterken. De GlobalEye-capaciteit wordt opgeleverd in een reeds vastgelegde Zweedse configuratie, waardoor alle toestellen van de Zweeds-Nederlandse vloot identiek in uitvoering zijn, om gezamenlijk te opereren. Vanwege de operationele vertrouwelijkheid is de informatie over de verwachte levering opgenomen in de vertrouwelijke bijlage. Nederland krijgt naast de zelfstandig verzamelde data ook de beschikking over de verzamelde data van de Zweedse GlobalEye-capaciteit, net als Zweden de beschikking krijgt over de verzamelde data van de Nederlandse capaciteit. Het samenwerkingsverband met Zweden levert Nederland daarnaast schaalvoordeel op bij de instandhouding en het levert voordelen op bij de beschikbaarheid van de capaciteit, de vlieguren en het verzamelen van data.

Op grond hiervan verwerft Defensie het product *single source* bij de leverancier Saab, via een *Government-to-Government* Sales Arrangement met de Zweedse Forsvarets Materielverk - het equivalent van het Nederlandse Commando Materieel en IT (COMMIT).

De aanschaf betreft militair materieel en valt daarmee onder de Aanbestedingswet Defensie en Veiligheid (ADV), de uitzonderingsgrond artikel 2.16. lid e. Voor de operationele samenwerking wordt in de eerste helft van 2027 een Memorandum of Understanding (MoU) met Zweden opgesteld.

Uitwerking

Internationale samenwerking en interoperabiliteit

[1] MOTS: Military off the shelf

Nederland gaat een intensieve en langdurige samenwerking aan met de Zweedse luchtmacht op de GlobalEye-capaciteit. De GlobalEye toestellen van beide landen worden gezamenlijk ingezet en onderhouden. Hierdoor kan Nederland gebruikmaken van de GlobalEye-capaciteit zonder onderbreking door onderhoud. De vlieguren die Nederland ter beschikking heeft komen overeen met het percentuele aandeel aan Nederlandse GlobalEye-capaciteit binnen de Zweeds-Nederlandse vloot. Er wordt ook rekening gehouden met de optie om voor een bepaalde tijd nationaal te opereren met een volledig Nederlandse bemanning. Een additioneel voordeel van de bilaterale samenwerking is dat de data uit de gezamenlijke missies gedeeld worden tussen Zweden en Nederland.

Deze gezamenlijke verwerving met een Europese bondgenoot past binnen de Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie (D-SII)[2] en geeft invulling aan de motie-Nordkamp over een duidelijker 'Europees-tenzij' beleid bij defensie-inkopen.[3] Nederland werkt binnen het luchtdomein al nauw samen met Zweden binnen de Multi-Role Tanker Transport (MRTT)-eenheid en het C390-project.

De GlobalEye is ook nationaal besteld door andere NAVO-bondgenoten, waaronder Frankrijk en Canada. Dit versterkt de interoperabiliteit binnen de NAVO. De gezamenlijke NAVO-vervanging van de E-3 AWACS-toestellen op Geilenkirchen met de GlobalEye levert voor Nederland bovendien belangrijke voordelen op bij de inzet van personeel, dat binnen beide GlobalEye-eenheden (Zweden en Geilenkirchen) kan werken.

Personeel

De bemanningsleden van de Luchtmacht zullen gezamenlijk met de Zweedse bemanningsleden vanuit Zweden opereren. Het project omvat opleidingen en trainingen om de kennis en vaardigheden te borgen van het Luchtmachtpersoneel dat als eerste wordt ingezet. De vervolgopleidingen worden binnen het betreffende Zweedse Squadron georganiseerd. De afspraken hierover worden vastgelegd in de nog uit te werken MoU.

Industriële participatie

Tussen het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het Zweedse equivalent van COMMIT zijn afspraken gemaakt omtrent de invulling van de industriële participatie (IP), waarbij EZK met de Nederlandse tak van Saab in contact is.

Duurzaamheid

Binnen het project is voorzien in een simulatorfaciliteit in Nederland om de *operators* van dit type vliegtuig te kunnen trainen. Daarnaast neemt Nederland deel in simulatorfaciliteiten die in Zweden beschikbaar zijn. Intensief gebruik van simulatie draagt bij aan de benodigde opleiding en training van het personeel zonder het milieu extra te belasten.

Doeltreffendheid en doelmatigheid

Met de uitvoering van dit project geeft Defensie, onder verwijzing naar art. 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016, invulling aan doeltreffendheid en doelmatigheid.

- Doeltreffendheid: de verwerving van de eigen GlobalEye-capaciteit geeft invulling aan de nationale behoefte voor AEWC en ISR. Deze capaciteit is essentieel voor de veiligheid van onze militairen en de bescherming van de vitale (militaire) infrastructuur, door het verzamelen van inlichtingen. Daarnaast geeft Nederland verdere invulling aan de behoeften van de NAVO.
- Doelmatigheid: de verwerving van de eigen GlobalEye-capaciteit is doelmatig omdat de aanschaf samen met Zweden wordt voltooid. Internationale samenwerking levert direct financieel voordeel op, aangezien investeringen in reservedelen, ICT, infrastructuur en opleidingen kunnen worden gedeeld tussen Zweden en Nederland.

[2] Kamerstuk 31 125, nr. 134 van 4 april 2025.

[3] Kamerstuk 31 125, nr. 137 van 19 juni 2025.

Projectrisico's

Voor het project is een risicobeoordeling gemaakt en zijn beheersmaatregelen getroffen. Binnen de projectbegroting is een risicoreservering opgenomen om de onderkende risico's te dragen. Een risicopunt betreft onvoldoende personele capaciteit binnen CLRS. Defensie beperkt dit risico door prioritering. Het effect van het personeelstekort kan betekenen dat Zweden verhoudingsgewijs een grotere personele bijdrage levert dan Nederland.

Financiën

De financiële bijdrage van Nederland bevindt zich binnen de DMP-bandbreedte van € 250 miljoen tot € 1 miljard. Omdat openbaarmaking de financiële belangen van de Staat kan schaden, vindt u de nadere financiële informatie in de vertrouwelijke bijlage.

Planning en vooruitblik

Defensie zet samen met het Zweedse ministerie van Defensie in op spoedige verwerving van de eigen GlobalEye-capaciteit. Na de parlementaire behandeling van deze A/D-brief door uw Kamer is behandeling in het Zweedse parlement voorzien op 15 december 2026. Tijdige parlementaire behandeling is van belang om de contractuele optie voor Nederland veilig te stellen. De eerste onomkeerbare verplichtingen worden al in december 2026 aangegaan. Ik verzoek uw Kamer hiermee rekening te houden bij de behandeling van deze A/D-brief.

Gerelateerde projecten

Nederlandse bijdrage aan de vervanging van de NAVO AWACS-vliegtuigen

Sinds 1982 beschikt de NAVO over een eigen *Airborne Warning and Control System* (AWACS)-capaciteit. De E-3A van Boeing wordt hiertoe ingezet voor luchtruimdetectie en de vroegtijdige aansturing van militaire operaties binnen het bondgenootschappelijk verdragsgebied. Dit verouderde platform nadert het einde van zijn levensduur. In het kader van het vervangingsprogramma *Initial Alliance Future Surveillance and Control* (iAFSC) hebben tien NAVO-bondgenoten, waaronder Nederland, gekozen voor de Saab GlobalEye als opvolger van de E-3A. Dit is aangekondigd tijdens de NAVO-Top van 7-8 juli 2026 in Ankara. Met de Nederlandse bijdrage aan deze gezamenlijke investering met bondgenoten geeft Defensie invulling aan de motie-Dassen over het optrekken met andere Europese landen en het inzetten op gebruikerspoules bij de aanschaf van kritieke militaire capaciteiten.[4]

Het NATO Support and Procurement Agency (NSPA) voert de verwerving uit namens de betrokken bondgenoten. Om tijdige vervanging te kunnen realiseren, is NSPA voornemens om het contract met Saab volgend jaar te ondertekenen.

De vervanging van de AWACS-capaciteit is ook van belang voor de leefbaarheid in de Zuid-Limburgse grensgemeenten Brunssum en Beekdaelen. De inwoners van deze gemeenten ondervinden geluidhinder van de verouderde E-3A vliegtuigen die vanaf vliegbasis Geilenkirchen opereren, vlak over de Duitse grens. Met het besluit om de kleinere, zuinigere en stillere GlobalEye-toestellen te verwerven, wordt actief bijgedragen aan de verbetering van de leefbaarheid in Brunssum en Beekdaelen.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

[4] Kamerstuk 28 676, nr. 533 van 17 juni 2025

Derk Boswijk